

Стрілець В.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,

ВНЗ Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ «МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО» У ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку економіки спричинює необхідність формування особливого погляду на природу ведення та розвитку малого бізнесу як сфери, що, з одного боку, є ключовою для зростання країни, а з іншого, перебуває у постійному пригніченні та обтяженні неефективними реформами та законодавчими обмеженнями. Слід зазначити, що за наявності значного обсягу наукової літератури за обраною проблематикою, спостерігається існування широкого спектру визначень суб'єктів господарювання, що працюють у сфері малого бізнесу та наукова неузгодженість понять. Так, досить часто науковці ототожнюють поняття «мале підприємство», «малий бізнес», «суб'єкти малого підприємництва», «підприємство малого бізнесу» [2; 3]. Враховуючи відсутність законодавчого визначення окремих понять та розмитість наукових трактувань, у роботі здійснена спроба обґрунтування відмінностей категорій, визначення взаємозамінних понять та ідентифікації поняття «мале підприємство».

Господарським Кодексом України зазначено, що суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва [1, ст. 55]. При цьому у документі лише окреслено межі підприємництва, що у разі відповідності критеріям (обсягів доходів, чисельності працівників) може бути віднесено до малого. Враховуючи відсутність чіткого тлумачення самого поняття у законодавчому акті, слід звернутися до розуміння сутності «підприємництва», під яким чинним законодавством України визначена самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1, ст. 42]. При цьому у складі суб'єктів господарювання

виділяють господарські організації (юридичні особи) та громадян України, іноземців та осіб без громадянства [1, ст. 55].

Слід зазначити, що у Господарському кодексі акцентовано увагу на тому, що суб'єкти господарювання мають право функціонувати у різних організаційних формах, однією з яких виділено підприємство — самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності [1, ст. 62]. При цьому підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності.

Розповсюдженим у наукових колах є використання поняття «бізнес» який розглядають як процес (діяльність (підприємницька, професійна, комерційна), спрямована на отримання прибутку) або як організацію (фірма, компанія, підприємство) [2; 3]. Тобто, фактично, визначення відмінності у поняттях «підприємство» та «бізнес» (як організація) зводиться до наступного: підприємство—це діяльність виключно юридичних осіб, в той час як бізнесом можуть займатися як фізичні, так і юридичні особи.

Співставляючи поняття «підприємництво» та «бізнес» (як процес), слід відзначити ключову спільну рису: метою функціонування є отримання прибутку.

Враховуючи вищезазначене, для того, щоб відповісти на питання: що є тотожним, а що відмінним у поняттях «мале підприємство», «малий бізнес», «суб'єкти малого підприємництва», «підприємство малого бізнесу» нами сконструйована матриця характеристик понять, що сприяє знаходженню спільних та відмінних ознак (таблиця 1).

Це дозволило побудувати структурно-логічний алгоритм віднесення суб'єктів господарювання до категорії «малих підприємств», візуалізація якої (рисунок) яка дала можливість виокремити місце малих підприємств у нормативно-правовому полі та окреслити ключові обов'язкові ознаки:

- МП є юридичною особою;
- МП займається комерційною діяльністю;
- метою діяльності МП є отримання прибутку або іншої економічної вигоди;

– визначені у Господарському кодексі критерії (чисельність працівників та річний дохід) обмежують кількість суб'єктів підприємництва, що відносяться до МП.

Таблиця 1

Матриця характеристик процесів та суб'єктів у сфері малого бізнесу

Категорія/ознака	Діяльність фізичних осіб	Діяльність юридичних осіб	Мета – отримання прибутку	Мета – некомерційна діяльність	Можливість тлумачення з позицій процесу	Можливість тлумачення з позицій суб'єкту
Підприємство		+	+	+	-	+
Підприємництво	+	+	+	-	+	-
Бізнес	+	+	+	-	+	+
Суб'єкт господарювання	+	+			-	+

Джерело: розроблено автором

Отже, відповідно до положень чинного законодавства можна зробити висновок, що мале підприємство – це суб'єкт господарювання, що займається підприємницькою діяльністю з метою отримання прибутку або іншої економічної вигоди, є юридичною особою та відповідно до визначених у Господарському кодексі критеріїв відноситься до категорії малих.

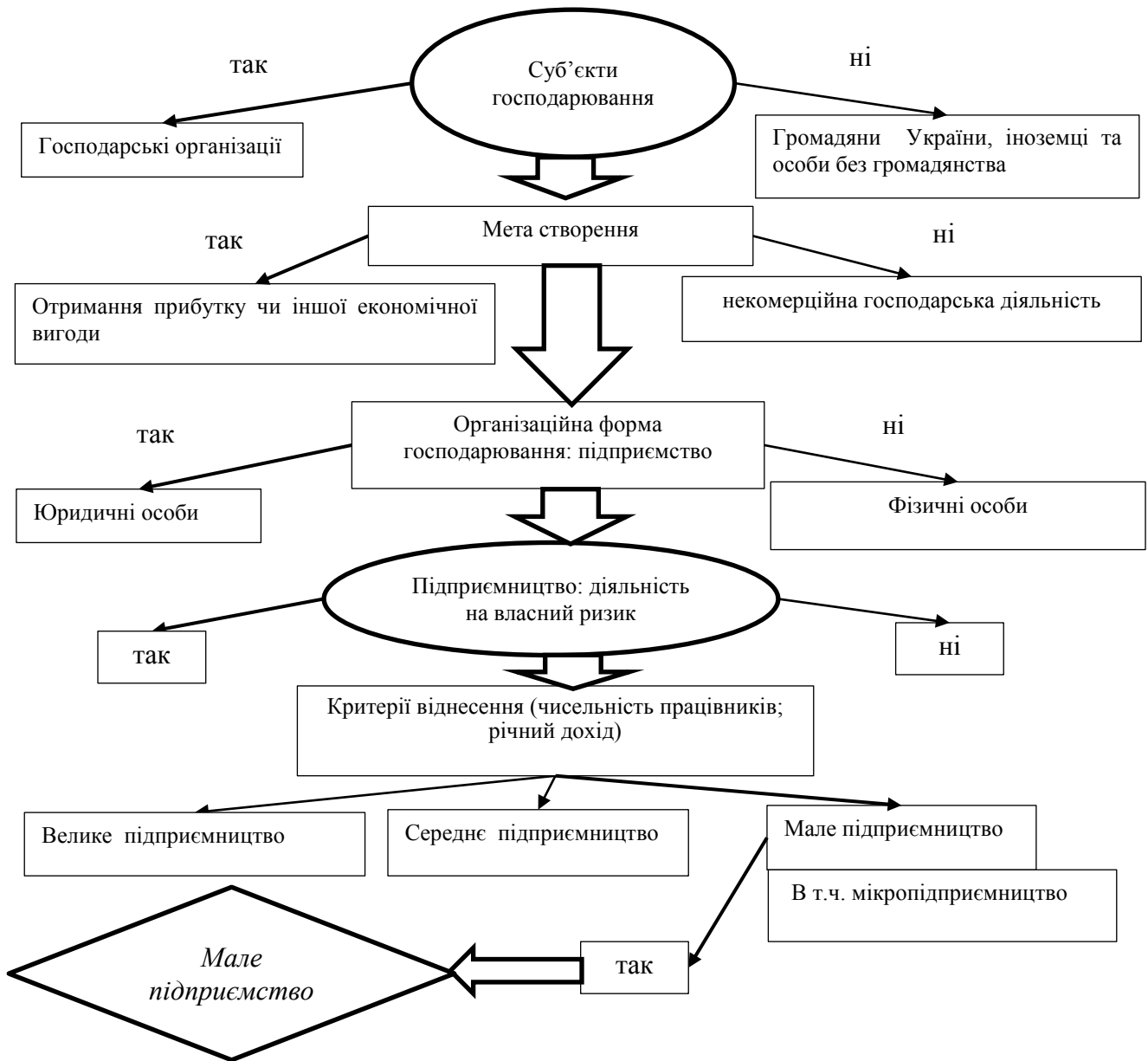

Рис. 1. Структурно-логічний алгоритм віднесення суб'єктів господарювання до категорії «мале підприємство»

Джерело: розроблено автором

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс: кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV станом на 25.06.2016 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 05.04.2019).
2. Волощук Н.Ю. Теоретичні підходи до дослідження сутності категорії малого підприємництва. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 2(2). С. 13–17.
3. Базалицький Д.М. Критерії визначення та роль малих підприємств у ринковій економіці як фактора стабілізації. *БізнесІнформ*. 2012. № 5. С. 92–94.